

**Държавата трябва да насочи усилията си
към борба с трафика на хора
като най-новата заплаха за участниците
на пазара на сексуални услуги**

Policy Brief / Препоръки за политики

Този проект е подкрепен от Европейския съюз. Позициите, изразени в документа, не са непременно позиции на Европейския съюз.

Обобщение

Въпреки, че рисковете за човешката сигурност на проституиращите в най-ниския сегмент на пазара на секс услуги в България (улицата) намаляват в сравнение с 2010 г. благодарение на възможността за законна работа в тази сфера в Западна Европа, най-новата форма на експлоатация – трафикът на хора – расте в последните години именно заради тази възможност. България е важна страна донор на жертви на трафик на хора, особено с цел сексуална експлоатация. Все повече български момичета проституират в Холандия, Белгия и Германия като жертви на сводници и дори близки от родните си места, като много често не осъзнават, че са такива.

Конкретните мерки, които е необходимо да се вземат с цел намаляване на рисковете за човешката сигурност в сектора, са: да се засилят дейностите по превенция, като мащабни информационни кампании, сред по-бедните региони на страната; регулацията на пазара не трябва да се фокусира върху фискалните му аспекти – нейната цел трябва да бъде защитата на човешката сигурност на проституиращите и клиентите; да се регламентира проституцията в закрити помещения; да се премахне член 329, ал. 1 от Наказателния кодекс, позволяващ задържането на проституиращи за „неморално поведение” – борбата трябва да е с трафикантите на хора, не с жертвите; да се отделят повече ресурси в борбата със сводничеството за да може проституцията да се превърне в наистина свободен, личен избор на момичетата; на правителствено ниво трябва да се изработят мерки за реинтеграция и връщане на проституиращите в пазара на труда – тези мерки обаче трябва да се разработят внимателно и след обстойна оценка на въздействието; към момента пазарът сам е постигнал баланс, в който рисковете са минимизирани и неуместни регулации биха били контра продуктивни;

да се засили координацията между институциите в България (Националната комисия за борба с трафика на хора, Агенция за закрила на детето, Държавна агенция за бежанците, МВР, прокуратурата) за противодействие на трафика на хора и сътрудничеството на международно ниво с партньорските институции на европейските страни.

Контекст

В периода януари 2015 – юни 2016 г. Институтът за регионални и международни изследвания (ИРМИ) проведе второ поред изследване върху заплахите за човешката сигурност в България. Изследването е част от четиригодишен регионален проект в пет държави от Балканите и Турция, подкрепен от Европейския съюз (повече за проекта тук: <http://cn4hs.org>). Човешката сигурност (human security) е понятие за сигурността, което се фокусира върху заплахите към отделния човек и неговите нужди, за разлика от традиционната сигурност, възприемана изключително в сферата и компетенциите на държавата.

Проучването се състоя в две части: качествено изследване на проституцията и пазара на секс услуги в България и заплахите за човешката сигурност на ангажираните в него, което обръща внимание на промените, настъпили след проведено подобно изследване през 2010 г.; и количествено изследване на влиянието на явлението контролиран вот върху човешката сигурност в България, което доразвива и надгражда проведеното екипа на ИРМИ първоначално качествено изследване по темата през първата фаза на проекта (2014 г.).

Изследването на проституцията и пазара на секс услуги се проведе под ръководството на експерта на ИРМИ и преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ Стойчо П. Стойчев. То предлага задълбочен поглед

върху естеството на понятия като сексуална експлоатация, трафик на хора, ролята на организираната престъпност и мястото на България в глобалните и европейски тенденции в тази област през призмата на човешката сигурност. По-конкретно, изследването разглежда състоянието на проституцията и пазара на секс услуги в България и заплахите за човешката сигурност на заетите в него към началото на 2016 г., както и промените в интензивността на тези заплахи в сравнение с 2010 г.

Методологията включва комбинация от аналитични методи: полустандартизирани интервюта с проституиращи жени, клиенти, сводници, трафиканти на момичета и бивши служители на МВР; анализ на интернет сайтовете, в които се предлагат платени секс услуги; както и анализ на мотивите към присъди за престъпления, свързани с проституция и сексуална експлоатация.

След публикуването на изследването през октомври 2016 г., Институтът за регионални и международни изследвания проведе кръгла маса (експертна дискусия) с представители на заинтересованите страни – държавните институции, експертната общност и гражданския сектор – с цел анализ на изводите от него и синтезиране на общи препоръки, съобразени с всички гледни точки, за справяне със заплахите за човешката сигурност на заетите на пазара на секс услуги в България. Дискусията се проведе през месец ноември 2016 г. в София, а участие взеха представители на Министерство на вътрешните работи, Главна дирекция „Национална полиция“, прокуратурата, Националната комисия за борба с трафика на хора, Центъра за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност при Министерски съвет, Асоциация „Политики за развитие“, Риск Монитор, Refugee Support Group, Агенция Маркет Линк и др.

Изводи и препоръки от изследването на ИРМИ

Данните от изследването показват, че основните форми на насилие се срещат до 2010 г. В последните години бизнесът със секс услуги става все по-малко насилствен.¹ Това се дължи на три основни фактора:

- По икономически и културно-поведенчески причини все повече момичета решават да проституират доброволно, което води до по-слабо използване на насилствените методи за склоняване.
- Отпадането на трудовите ограничения за български граждани в ЕС от януари 2014 г. легализира статута на проституиращите зад граница и намалява възможностите на сводници и престъпни мрежи да ги манипулират. Това е ясен пример как усилената интеграция в рамките на ЕС допринася за намаляване на рисковете за човешката сигурност в определени сфери на икономиката и живота на хората.
- Акциите на полицията срещу клубовете на организираната престъпност и сравнително бързите процеси срещу подведените под отговорност сводници увеличават носителните рискове за организаторите, което ги кара да търсят доброволното съдействие на момичетата.

В резултат, рисковете за човешката сигурност на проституиращите като цяло намаляват и тяхното положение се подобрява. Насилието разбира се не изчезва напълно. То про-

¹ Пълното изследване, на чиито данни се позовава настоящият документ: Стойчев, Стойчо П. 2016. „Проституцията в България: Заплахи за човешката сигурност”, **Институт за регионални и международни изследвания**, София, достъпно на <http://www.iris-bg.org/fls/1.pdf>.

дължава да присъства, особено в най-ниския слой и когато става дума за склоняване на непълнолетни.

Сводничеството също продължава да съществува и позволява на голяма група хора да забогатява на гърба на проституиращите момичета. България е на челно място по износ на момичета за Западна Европа с цел проституция. Миграцията на проституиращите към страни, в които дейността е регулирана означава, че пазарът има нужда от подобна регулация.

Без да навлизаме в дебата относно легализацията, споделяме мнението, че някаква регламентация би била от полза. Тя може да се разгърне в няколко посоки:

- Регламентация на проституцията в закрити помещения и забрана за нейното практикуване на открито. Така ще се ограничи най-ниският слой проституция, в който насилието и рисковете за човешката сигурност на всички участващи страни са най-големи.
- Отделяне на повече ресурси в борбата със сводничеството за да може проституцията да се превърне в наистина свободен, личен избор на момичетата. Трябва да си даваме сметка, че склоняването по любов и други емоционални подбуди трудно може да бъде пресечено чрез правни регулации, но активното преследване на сутенъорите би имало възпиращ ефект.
- Регулацията не трябва да се фокусира върху фискалните аспекти на пазара. Нейната цел трябва да бъде защитата на човешката сигурност на проституиращите и клиентите, а не облагането на дейността с ДДС и патентен данък.
- На правителствено ниво трябва да се изработят мерки за реинтеграция и връщане на проституиращите в паза-

ра на труда. Създаването на алтернативи пред момичетата, предоставянето на избор и опции за излизане ще също ще редуцира рисковете.

- Тези мерки обаче трябва да се разработят внимателно и след обстойна оценка на въздействието. Към момента пазарът сам е постигнал баланс, в който рисковете са минимизирани и неуместни регулации биха били контра продуктивни. В разработването на мерките на първо място трябва да се поставя човешкия живот и обезпечаването на неговата сигурност, защото в този бизнес става въпрос преди всичко а хора и тяхното физическо, емоционално и социално благосъстояние.

Изводи и препоръки от експертната дискусия

Проституцията в България в контекста на Европейския съюз е тясно свързана с едно набиращо сила престъпление в световен мащаб, а именно трафика на хора. Трябва да се направи разграничение между трафика на хора, където неминуемо присъства и елемент на експлоатация на жертвите, и каналджийството, което стана популярно сред криминалните мрежи с настъпването на бежанската криза и което не е свързано с експлоатация на транспортните. В България като страна донор на жертви на трафикиране тези претъпления имат традиции и по-висока доходност дори от търговията с наркотици. Заплахите за човешката сигурност на заетите на пазара на секс услуги в България трябва да се разглеждат именно в контекста на трафика на хора. С падането на органичанията на трудовите пазари на определени европейски страни за български граждани от 2014 г. сме свидетели на все повече случаи на проституиращи момичета в Холандия, Белгия, Германия, държани в подчинение от сводници, съпрузи, познати на място и от родните си места. Трафик на

хора с цел сексуална експлоатация се случва и на територията на самата България, в посока големите градове и летни и зимни курорти.

С цел ефективно противодействие на заплахите за човешката сигурност на заетите на пазара на секс услуги в България, особено в контекста на трафика на хора, е необходимо:

- Да се засилят дейностите по превенция като мащабни информационни кампании сред по-бедните региони на страната. Много момичета стават жертви, съблазнени от лесните и бързи доходи, без да го осъзнаят.
- Да се премахне член 329, ал. 1 от Наказателния кодекс, позволяващ задържането на проституиращи за „неморално поведение“. Борбата трябва да е с трафикантите на хора, не с жертвите.
- Да се засили координацията между институциите в България (Националната комисия за борба с трафика на хора, Агенция за закрила на детето, Държавна агенция за бежанците, МВР, прокуратурата) за противодействие на трафика на хора и сътрудничеството на международно ниво с партньорските институции на европейските страни.

